

Krönika

Moral rearmament är bra, men revision är bättre, konstaterar Axel Odelberg.

En hjälte med flint

För några dagar sedan kände få människor till Paul van Buitenen. Nu vet hela Europa vem han är: En flintskallig flamländsk 41-årig revisor med stålbgade glasögon och markerat hakparti.

Om det inte hade varit för denne van Buitenen hade Jacques Santer, Edith Cresson, Anita Gradin, Ritt Breggeraard och övriga före detta EU-kommissionärer suttit kvar på sina poster och den tyske förbundskanslern Gerhard Schröder hade, som ordförande vid det kommande ministerrådsmötet i Berlin, kunnat fokusera

hela sin energi på att få till en uppgörelse om den framtida EU-budgeten och jordbrukspolitiken.

I den europeiska allmänhetens ögon är van Buitenen en hjälte. Problemet är att den europeiska allmänheten inte var hans uppdragsgivare. Han var anställd av kommissionen och i de avgående kommissionärernas ögon har hans

Det är som om politiker skulle vara en godare och oförvitligare sorts människor än folk i näringslivet, fast avslöjanden gång på gång bevisat motsatsen.

avslöjande om fusket och korruptionen gjort honom till en förrädare, en som bitit den hand som föder honom. Inte undra på att van Buitenen blev avstängd från jobbet. Hade den oberoende granskningskommissionen med bland andra Riksrevisionsverkets generaldirektör Inga-Britt Ahlenius varit mera överslättande i sitt utlåtande hade van Buitenen varit rätt.

Nu kan han hoppas på att få tillbaka jobbet som eurokrat och internrevisor i kommissionen och söker han något annat jobb lär dörren stå öppna för honom. Men när han beslöjt sig för att gå till Europaparlamentet med sina avslöjanden tog han en stor personlig risk. Han hade arbete, utkomst och karriär att förlora och inget annat att än sin självrespekt och möjligen ära att vinna. För de flesta människor väger arbetet, utkomsten och karriären tyngst i den situationen. Det var med andra ord mest en slump att fusket, korruptionen och slöseriet med de europeiska skattebetalarnas pengar till slutt drogs fram i ljuset.

I näringslivet och företagens värld gör man sig inga illusioner om människors godhet. Där vet man sedan länge att där det finns mycket pengar, finns också risken att människor tar för sig av pengarna, om risken att bli upptäckt är liten. Därför måste alla aktiebolags skötsel enligt lag årligen granskas av externa revisorer med uppgift att bevaka aktieägarnas och andra fordringsägares intressen. Det minskar frestelsen och svängrummet för potentiella bedragare, forskingrare och andra som vill använda företagets resurser för egen räkning.

Men i politikens och förvaltningens värld är det annorlunda. Där finns inte den sortens formaliserad och systematisk extern kontroll. Trots att de hanterade beloppen är minst lika stora och att pengarna dessutom är avtvingade skattebetalarna under sanktionshot, i motsats till aktieäggande och långivande som är frivilligt.

Det är som om politiker skulle vara en godare och oförvitligare sorts människor än folk i näringslivet, fast avslöjanden gång på gång bevisat motsatsen. Det är inte bara EU-kommissionen som slipper extern granskning. Det gäller även den svenska politiken. Politikerna har själva makten över granskningen av sitt eget fögderi.

Skandalen som de i Motala och Gävle har fått många att ropa på etisk och moralisk upprustning. Det vore säkert bra, men lagstiftad systematisk granskning av oberoende instanser skulle förmodligen vara ett betydligt mera effektivt medel mot fusket och korruption. Såväl på EU-nivå som i kommunerna. Problemet är att beslut om sånt måste fattas av dem som kommer att granskas. Det kan vara därför som sådan lagstiftning saknas.

19 mars 1999

AXEL ODELBERG

axel.odelberg@telia.com

Y2K-hysteri som heltidshobby

Amerikanerna förbereder sig inför historiens största hajk. Jonas Hellman berättar.

Enligt en notis i New York Times har en pizzabagare i den lilla orten White Lake, Michigan, tagit fram en ostpizza som kan lagras i två år utan infrysning och ändå vara ätbar.

Vem vill köpa en sådan pizza? Den frågan har pizzabagaren Mark O'Brien tänkt på. Ostpizza kommer att bli en jättesuccé när vi ska hantera 2000-problemet, hävdar han. Vid millennieskiftet kommer både den lokala pizzerian och mikrovågsugnen att slås ut. Därför kommer alla att vilja köpa den lagringsbara ostpizza – som inte ens behöver tillagas.

Både den lokala pizzerian och mikrovågsugnen?! Har jag missat något? Tydligen.

I Sverige betraktas 2000-problemet som en angelägenhet för tekniker, politiker och företag, men inte för privatpersoner. Här i USA finns ett betydligt bredare engagemang, vilket tar sig en del lustiga uttryck.

Slutet på världen

Pizzabagaren Mark O'Brien är långt ifrån ensam om att förutspå att millennieskiftet kommer att leda till TEOTWAWKI, *The End of the World As We Know It*. Varenda bokhandel skyltar med handböcker om hur vi kan förbereda oss inför 2000-problemet, eller Y2K som alla säger (som bekant förkortningen för *Year Two Thousand*).

Mest lyser den rödgula boken *Y2K – An Action Plan for January 1, 2000* av Victor W Porlier. I inledningen fastslås auktoritativt: Det finns ingen anledning att gripas av panik. Sedan kommer ett antal handfasta råd: Öva med familjen hur det är att leva utan elektriskt ljus, kokmjöligheter och TV. Bygg upp ett förråd med mat, stearinljus, toalettpapper och andra viktiga basvaror. Ta ut pengar från banken. Börja redan nu, eftersom det finns risk för rusch när det närmar sig. För säkerhets skull bör du även köpa på dig en del silver, cigarett och annat som går att byta med, om penningekonomin skulle upphöra att fungera.

USA förbereder sig

Den som vill vara riktigt väl förberedd har en del att uträtta före årsskiftet. Och mycket tyder på att en hel del amerikaner förbereder sig.

Nyligen sag jag på en av New Yorks lokala TV-kanaler ett reportage från en massa dit folk åkte för att hamstra varor inför omställningen, allt från jättekartonger med frystorkad mat till avancerade pryglar för vildmarksliv.

I senaste numret av datanördarnas favorittidning *Wired* berättas om en hemsida som specialiserat sig på att sälja årsattser med frystorkad mat ([| Product	In Unit	Price per unit
ONE YEAR ADULT UNIT		\\$1,595.00
Fruits		
Apple Slices		\\$16.95
Fruit Medley		\\$52.50
Peach-Apple Flakes		\\$33.20
Strawberry-Apple Flakes		\\$33.90 |](http://www.millennium3-</p>
</div>
<div data-bbox=)

Trygghet till salu. Millennium III Foods säljer matpaket inför den västerländska civilisationens vid årsskiftet stundande sammanbrott.

foods.com). Det finns 64 olika delikatesser att välja mellan, alla förpackade i burkar med enhetliga etiketter. *Millennium III Food Tomato Sauce Pasta Mix, Millennium III Food Buttermilk Pancake Mix* och så vidare.

Lägsta priset för en årsattser är 12 800 kronor. Men å andra sidan: du har läcker frystorkad mat för ett helt år. Hittills har 1 200 årsattser Munson.

Öva med familjen hur det är att leva utan elektriskt ljus, kokmjöligheter och TV. Bygg upp ett förråd med mat, stearinljus, toalettpapper och andra viktiga basvaror.

I det lilla häftet *Y2K Citizen's Action Guide*, som jag hittar i tidsskriftshyllan på Barnes and Noble, får man det fyndiga tipset att man vid vattenbrist kan använda vattnet i vattensängen. Om telefonen stängs av kan man kommunicera med hjälp av barnens leksaks-walkie-talkies. De är batteridrivna.

Alla böcker om Y2K ägnar inte samma omsorg om de små detaljerna. *Time Bomb 2000* redogör författarna Edward och Jennifer Yourdon för vad som kan drabba konsumenterna i form av galopperande priser. Råden till hushållen är ändå försiktigt optimistiska: Alla bör se till att ha sparat ihop en extra årslön på banken. (Kanske lite sent att tänka på nu, men ändå.)

Varför har bara amerikanerna insett vilka konsekvenser 2000-problemet kommer att få? Porliers besvarar i sin *Rödgula* även den frågan: I Europa har alla dataprogrammer varit upptagna med att hantera omställningen till euron och i Asien har alla varit upptagna med att hantera finanskrisen.

Men då förutsätter Porlier att japaner och européer resonerar som amerikaner. Så är det nog inte. I den amerikanska kulturen är

synsättet i grunden att individen bara kan lita på sig själv. Det är farligt att helt och hållet förlita sig på andra och på myndigheterna. Uppstår problem ska man kunna ta sitt pick och pack och dra till skogs.

Det är lockande att fnissa åt Y2K-nojan i USA, men i många avseenden är den ett sundhets-tecken. Den visar att amerikanerna – med rätta – har tagit 2000-problemet på större allvar än vad vi har gjort i Europa. De är bättre förberedda inför de problem som faktiskt kan komma att uppstå. Framför allt har de ägnat mer tid och energi åt att undanröja potentiella effekter.

Att sedan uppmärksamheten kring Y2K lett till att domedagsprofeter och katastrofentreprenörer bokat in en ny nisch är sådant man får på köpet. Frystorkad mat går åt som smör, men det är trots allt ett hanterligt problem.

JONAS HELLMAN

Det våras för politiken

Kan ett bli grönare än så? Ett annat språkrör, blott 15-årig Gustav Fridolin från Bjärnum, har blivit Frön Ungdoms grötmyndige ledare.

Detta trendbrott lär inte bli gammalt. Snart kommer en gosse, en ungliberal, som bara är 14 och som morskt kräver sänkt pensionsålder, med till 25. Då vill mufarna säkert inte vara sämre och drar fram en lillgammal sju-åring som pralar franska med mamsen och pappsen.

Vänstern vill väl vara allra bäst och plockar fram en barnarbetare – en revoltunge på oslagbara två år, som bara kan skrika nej. Morgondagens politiker är till att prisa. Återstår Kristen ungdoms ledare. Mitt ställtips inför millennieskiftet är ett aborterat foster, ännu namnlöst, men redan martyrt.

Samtidigt tvingas vi sänka röstkrisen. Kvinnor med utblevnen mens ska givetvis få två röst-er vid nästa val.

SALOMON SCHULMAN